

DARIUSZ WIELGÓRKA

FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADÓW PRACY CHRONIONEJ W ASPEKcie KONCEPCJI ZINTEGROWANEGO ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTWA

Pojęcie i rola zakładów pracy chronionej w gospodarce rynkowej

W roku 2009 liczba osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym wynosiła około 2,1 mln (dokładnie 2068 tys.), co stanowiło 8,7% ludności w tym wieku. W roku 2009 aktywnych zawodowo było 15,7% osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej, a w wieku produkcyjnym – 24,6%. Dla porównania: współczynnik aktywności zawodowej osób sprawnych w wieku 15 lat i więcej wynosił 59,8%, a w wieku produkcyjnym – 75,3%. Udział osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym, aktywnych zawodowo, od 2006 roku wzrósł o 2,5 pkt. proc., zaś w stosunku do ubiegłego roku – o 0,7 pkt. proc. Udział pracowników zakładów pracy chronionej w stosunku do ogółu pracowników niepełnosprawnych, zarejestrowanych w Systemie Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR), prowadzonym przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, jest nadal bardzo wysoki – w grudniu 2009 roku wynosił 76,4% (średniorocznie – 78,1%). Wyraźnie zauważalna jest jednak tendencja spadkowa tego udziału. W stosunku do grudnia 2008 roku odsetek ten obniżył się o 4,3 pkt. proc. (średniorocznie o 2,9 pkt. proc.). Dla porównania: w grudniu 2004 roku udział pracowników zakładów pracy chronionej w ogólnej liczbie pracowników niepełnosprawnych zarejestrowanych w SODiR wynosił 86% (średniorocznie 88,4%). Według statystyk osoby niepełnosprawne to 10–14% polskiego społeczeństwa. Rodzaj schorzenia, liczne w Polsce bariery architektoniczne, niemniej dotkliwie bariery społeczne i psychologiczne, niski status materialny, brak właściwej rehabilitacji społecznej – powoduje występowanie w tej grupie syndromu wykluczenia społecznego oraz syndromu wyuczonyj bierności życiowej. Wskaźnik zatrudnienia tych osób w przedziale wiekowym 20–64 lata to zaledwie 20,8%; dla porównania: średnia zatrudnienia w Europie wynosi 43,7%¹. Gospodarka rynkowa pozwala na funkcjonowanie podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w różnej formie. Jedną z takich form funkcjonowania są zakłady pracy chronionej. Funkcjonują one w warunkach konkurencji na rynku, aktywując zawodowo osoby niepełnosprawne. Niższa efektywność tych zakładów jest rekompensowana przez

¹ Na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

pomoc publiczną dla tych podmiotów². Aby przedsiębiorstwo mogło uzyskać status zakładu pracy chronionej, musi spełnić szereg wymogów określonych w przepisach prawa³. Wśród tych warunków znajdują się m.in:

- prowadzenie przez pracodawcę działalności gospodarczej przez okres co najmniej 12 miesięcy,
- zatrudnianie nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy,
- wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych powinien oscylować na poziomie co najmniej 50% (było 40% do 1.01.2011 r.), w tym co najmniej 20% ogółu zatrudnionych muszą stanowić osoby zaliczane do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności (było 10%). Zakłady, które uzyskały status przed 1.01.2011 roku muszą dostosować wskaźniki zatrudnienia do 30.06.2012 roku,
- obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy chronionej muszą odpowiadać przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy oraz muszą uwzględniać potrzeby osób niepełnosprawnych w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych i ciągów komunikacyjnych⁴,
- pracodawca musi zapewnić pracownikom doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne.

Decyzję w sprawie przyznania statusu wydaje wojewoda. Z racji szczególnej formy prowadzenia działalności organy wojewody mają prawo do kontroli spełniania warunków i obowiązków. Także Państwowa Inspekcja Pracy przeprowadza kontrole dotyczące zasad bhp, nie rzadziej niż co trzy lata.

Obok wymienionych powyżej obowiązków zakłady pracy chronionej mają także korzystne uprawnienia w zakresie np. pomocy publicznej. Podstawowym instrumentem wsparcia są zwolnienia podatkowe⁵, tj. zwolnienie z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego w zakresie gruntów, budynków, budowli zgłoszonych wojewodzie. Zwolnienie z podatku od czynności cywilnoprawnych (PCC) ma duże znaczenie w przypadku, gdy przedsiębiorca podejmuje działania takie, jak sprzedaż rzeczy ruchomych, nieruchomości, zawarcie umowy, pożyczki itp.

Preferencje dotyczą także opłat, z wyjątkiem opłaty skarbowej i opłat o charakterze sankcyjnym (między innymi opłaty za badania laboratoryjne, opłaty za korzystanie ze środowiska, opłaty produktowe i depozytowe). Od roku 2011 zwolnienia powyższe dotyczą za-

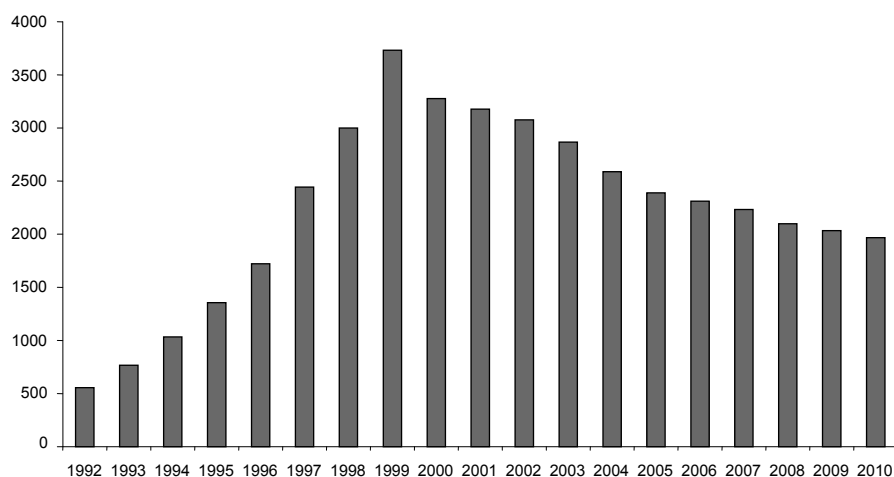
² Zob. D. Wielgórka: *Social Policy on Handicapped Persons of the State, [w:] Chosen Problems of Financial Management in Present-Day Economic Institutions. Part II. Chosen Problems of Financial Management in Public and Financial Institution*. Ed. D. Wielgórka, J. Łukomska-Szarek, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 124–128.

³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, DzU 1997, nr 776, poz. 123 z późn. zm.

⁴ *Ibidem*, art 28.

⁵ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, DzU 1997, nr 776, poz. 123 z późn. zm. art 31.

kładów, które osiągają wskaźnik zatrudnienia co najmniej 30% niewidomych lub psychicznie chorych, lub upośledzonych umysłowo, zaliczonych do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Zaostrzenie przepisów w powyższym zakresie może wpłynąć na zmniejszenie liczby zakładów pracy chronionej. Ulga w zakresie podatku dochodowego od płac (tzw. PIT-4) obowiązuje wszystkie zakłady. Środki finansowe uzyskane ze zwolnień podatkowych nie mogą być dowolnie przeznaczone przez przedsiębiorcę np. na inwestycje. Są one przekazywane do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w wysokości 40% (do 31.12.2010 r. było 10%) oraz zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych – 60% (było 90%). Środki te należy przekazać w terminie 7 dni od daty wypłaty wynagrodzeń. Uzyskane w danym roku kalendarzowym środki funduszu rehabilitacji, pochodzące z powyższych zwolnień podatkowych, które nie zostaną wykorzystane do dnia 31 grudnia następnego roku, podlegają wpłacie do PFRON. Środki ZFRON zgromadzone przed 1.01.2011 roku należy wykorzystać do dnia 31.12.2011 roku. Niewykorzystane należy zwrócić w terminie do dnia 20.01.2012 roku.

Rys. 1. Liczba zakładów pracy chronionej w Polsce w latach 1992–2010

Źródło: opracowanie na podstawie danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Oprócz zwolnień podatkowych pracodawcy prowadzącemu zakład pracy chronionej przysługuje miesięczne dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych w kwocie:

- 160% najniższego wynagrodzenia w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności,
- 140% najniższego wynagrodzenia w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,

- 60% najniższego wynagrodzenia w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności.

Instrumenty finansowe wspierające zakłady pracy chronionej mają być rekompensatą za podwyższone koszty funkcjonowania tych zakładów, a także mają zachęcać do ich tworzenia, niestety obserwuje się zaostrzanie przepisów związane z „oszczędnościami budżetowymi”, które w istotny sposób obniżają poziom pomocy publicznej dla tych zakładów. Zmniejszająca się liczba instrumentów finansowych wspierających zakłady pracy chronionej oraz wzrost wymagań powodować będą zjawiska rezygnacji ze statusu (rys. 1).

Koncepcja zintegrowanego rozwoju zakładu pracy chronionej w kontekście idei rozwoju zrównoważonego

Współcześnie w teorii zarządzania istotne miejsce zajmuje koncepcja zrównoważonego rozwoju. Termin ten został szeroko zdefiniowany w literaturze przedmiotu zarówno polskiej, jak i obcojęzycznej. Dla potrzeb niniejszego opracowania warto przywołać kilka definicji.

Z ideą zrównoważonego rozwoju spotykamy się już w latach 60. XX wieku, choć wielu teoretyków wskazuje już na jej wcześniejsze istnienie i często istnieją rozbieżności dotyczące czasu pojawienia się terminu „zrównoważony rozwój”⁶. Ale właśnie w latach 60. XX wieku zwrócono szczególną uwagę na problem zanieczyszczenia środowiska naturalnego, ocieplanie się klimatu oraz wyczerpywanie złóż surowców naturalnych. Dlatego też rozpoczęto poszukiwania nowej drogi rozwoju cywilizacyjnego, mającej na uwadze ochronę dóbr naturalnych⁷. Na ogólnoświatowej konferencji ONZ w Sztokholmie w roku 1972 pod hasłem „Środowisko i człowiek” za rozwój zrównoważony uznano taki przebieg nieuchronnego i pożądanego rozwoju gospodarczego, który nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka, nie doprowadza do degradacji biosfery i godzi prawa przyrody, ekonomii i kultury⁸.

W literaturze przedmiotu pojawiło się również wiele synonimicznych w stosunku do rozwoju zrównoważonego określeń: ekorozwój, trwały rozwój, rozwój samopodtrzymujący. Termin: ekorozwój rozumiany jest jako zespół wszystkich działań, które poprawiają warunki życia człowieka na ziemi, nie powodując degradacji środowiska przyrodniczego⁹. Rozwój zrównoważony to także rozwój, który pozwala realizować potrzeby obecne, nie pozba-

⁶ Zob. *Prawo środowiskowe dla ekonomistów*, red. S. Czaja, Wyd. Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2007, s. 37–38; J. Machowski: *Ochrona środowiska. Prawo i zrównoważony rozwój*, Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 2003, s. 19–20; S. Kozłowski: *Przyszłość ekorozwoju*, Wyd. KUL, Lublin 2005, s. 246.

⁷ *Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów*, red. T. Markowski, D. Stawasz, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001, s. 207–208.

⁸ I Konferencja ONZ „Środowisko i człowiek”, Sztokholm 1972; za: M. Smoczyńska: *O niektórych definicjach rozwoju zrównoważonego*, [w:] *Zarządzanie publicznym – rozwój zrównoważony – metody wyceny*, Wyd. SGH, Warszawa 2002, s. 40.

⁹ S. Kozłowski: *Ekorozwój. Koncepcje ekorozwoju*, „Człowiek i Światopogląd” 1985, nr 5, s. 232.

wiając przyszłych pokoleń możliwości realizowania ich potrzeb¹⁰. Termin ten jest również definiowany jako rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli, zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń¹¹. Zgodnie z kolejnym podejściem, zasady trwałego, zrównoważonego rozwoju wymagają, aby ludzie uwzględniali w swoich działaniach nie tylko czynniki społeczno-gospodarcze, ale i czynniki środowiskowe¹².

Wśród podanych powyżej definicji zrównoważonego rozwoju łatwo można wskazać wspólne cechy. Z pewnością jest to rozwój społeczno-gospodarczy mający na celu integrację wszelkich działań człowieka, które mają służyć także kolejnym pokoleniom i prowadzić do maksymalnego zrównania możliwości zaspokojenia potrzeb wszystkich ludzi¹³.

W literaturze przedmiotu funkcjonuje także określenie tzw. triady pojęciowej dotyczącej zakresu znaczeniowego terminu „rozwój zrównoważony”. Można do niej zaliczyć wspomniane już określenia: ekorozwój, rozwój trwały (samopodtrzymujący się), rozwój zrównoważony¹⁴.

Podane synonimy tworzą jedną z koncepcji, zgodnie z którą rozwój zrównoważony to trwały i sprawiedliwy rozwój oznaczający trwałość ekologiczną, wzrost i rozwój ekonomiczny oraz międzypokoleniową sprawiedliwość społeczną¹⁵. Zrównoważony rozwój jest procesem długofalowym, wymagającym równoważenia trzech wymiarów: ekonomicznego, ekologicznego i społecznego¹⁶. Stymulacja rozwoju gospodarczego przez postęp technologiczny i wzrost efektywności funkcjonowania charakteryzuje wymiar ekonomiczny¹⁷. Wymiar ekologiczny dotyczy odpowiedzialności człowieka za stan środowiska i wprowadzanie zmian. W szczególności uwzględnia on¹⁸:

¹⁰ Word Commission on Environment and Development, 1987, s. 57; zob. także: *Nasza wspólna przyszłość. Raport Światowej Komisji ds. Środowiska i Rozwoju*, PWE, Warszawa 1991, s. 67; A. Kiss, D. Shelton: *Manual of European Environmental Law*, Cambridge 1993; Enquête-Kommission “Schutz des Menschen und der Umwelt” des Deutschen Bundestages 1994, s. 54.

¹¹ Ustawa z dnia 27. 04. 2001 r. Prawo ochrony środowiska (DzU nr 62, poz. 627 z późn. zm; art. 3, pkt 50).

¹² Z. Piątek: *Człowiek jako podmiot zrównoważonego rozwoju. Konsekwencje filozoficzno-społeczne*, [w:] *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*, red. A. Papuziński, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2005, s. 15.

¹³ J. Korol: *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju w modelowaniu procesów regionalnych*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 25.

¹⁴ P. Bartkowiak: *Zarządzanie przedsiębiorstwem komunalnym w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2008, s. 24.

¹⁵ S. Kozłowski: *Ekorozwój. Wyzwanie XXI wieku*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 113; por. także: *Wskaźniki ekorozwoju*, red. T. Borys, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999, s. 69–70.

¹⁶ J. Adamczyk: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Wyd. AE w Krakowie, Kraków 2001, s. 30.

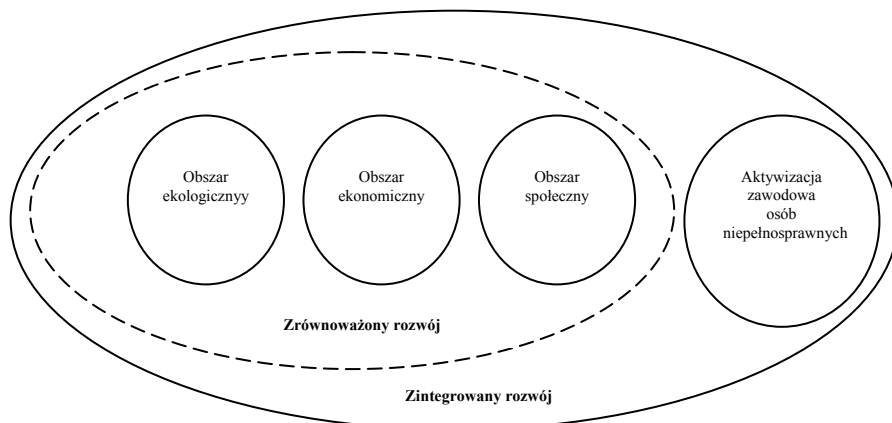
¹⁷ Por. J. Łukomska-Szarek: *Zarys problematyki zarządzania finansami samorządów lokalnych w Polsce*, [w:] *Problemy rozwoju polityki regionalnej i lokalnej. Zadania, uwarunkowania, dylematy rozwoju regionów*, red. M. Malicki, Economicus, Szczecin 2008, s. 159–160.

¹⁸ J. Adamczyk: *op.cit.*, s. 30.

- gwarancje, że każdy program rozwoju gospodarczego poddany zostanie ocenie oddziaływania na środowisko,
- dostęp społeczny do informacji o stanie środowiska i jego zagrożeniach,
- pomoc państwa dla działalności proekologicznej,
- jednakowe prawo dostępu do środowiska i jego zasobów dla wszystkich podmiotów i obywateli,
- gwarancje, że każdy korzystający z zasobów środowiska i wprowadzający w nim zmiany będzie ponosił stosowne opłaty i kary.

Wymiar społeczny zrównoważonego rozwoju powinien obejmować:

- bezpieczeństwo zaspokojenia podstawowych potrzeb społeczeństwa,
- ochronę przed szkodliwym oddziaływaniem na zdrowie i życie,
- sprawiedliwą dystrybucję dochodów i zabezpieczeń socjalnych,
- dostęp do środowiska oraz rekreacji w nieskażonym środowisku.

Rys. 2. Koncepcja zintegrowanego rozwoju zakładów pracy chronionej

Źródło: opracowanie własne.

Warto zwrócić szczególną uwagę na udział człowieka w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju. Biorąc pod uwagę fakt, iż we współczesnych społeczeństwach coraz większy odsetek stanowią osoby niepełnosprawne, uzasadnione wydaje się poszerzenie koncepcji zrównoważonego rozwoju o aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych oraz wprowadzenie terminu „zintegrowany rozwój”. Problemy ekologiczne, rozwój przedsiębiorstwa, a także kwestie dotyczące osób niepełnosprawnych powinny być rozpatrywane wspólnie. Pogodzenie celów ekonomicznych, ochrony środowiska oraz społecznych, zintegrowanych przez wspólny cel rozwoju przedsiębiorstwa, jest zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju, którą realizują zakłady pracy chronionej (rys. 2).

Cele ekonomiczne wiążą się z maksymalizacją wartości przedsiębiorstwa, a co za tym idzie, stabilną sytuacją finansową firmy. Z kolei cele ekologiczne dotyczą zwolnienia tempa korzystania z zasobów naturalnych i ograniczenia emisji zanieczyszczeń¹⁹. Cele społeczne natomiast powinny uwzględniać skutki działalności przedsiębiorstwa dla społeczeństwa, w tym także dla grupy osób niepełnosprawnych, również w aspekcie zatrudnienia. Realizacja koncepcji zintegrowanego rozwoju wśród zakładów pracy chronionej wymaga odpowiednich źródeł finansowania.

Główne źródła finansowania zakładów pracy chronionej w Polsce

Zakłady pracy chronionej stanowią najliczniejszą grupę wśród istniejących zakładów aktywizujących osoby niepełnosprawne. Atrakcyjność tej formy organizacyjnej firmy jest wynikiem co najmniej kilku istotnych czynników, m.in. są to: specyficzny wyłącznie dla tej grupy podmiotów gospodarczych system zwolnień i ulg podatkowych oraz możliwość dofinansowania stanowisk pracy niepełnosprawnych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Aktualnie w Polsce funkcjonuje około 2 tys. zakładów pracy chronionej. Najpoważniejszy z problemów to dostęp do odpowiednich źródeł finansowania działalności, która powinna być zorientowana na zintegrowany rozwój. Najczęściej można dokonać podziału rodzajów finansowania, uwzględniając różne kryteria, na: kapitał własny i obcy (kryterium: prawo własności), wewnętrzny i zewnętrzny (kryterium: źródło pochodzenia kapitału), krótkoterminowy i długoterminowy (kryterium: czas), pierwotny, bieżącej działalności, rozwoju (kryterium: powód finansowania)²⁰.

Kapitał własny powinien być głównym źródłem finansowania firmy. Jego powiększanie, tworzenie może mieć charakter zarówno wewnętrzny (samofinansowanie), jak i zewnętrzny, może ono polegać na zwiększeniu kapitałów własnych, np. poprzez przyjęcie nowych wspólników²¹.

Kapitał własny o charakterze zewnętrznym to m.in. środki przekazane do dyspozycji firmy przez właścicieli oraz wpłaty dokonane przez , oraz możliwość pozyskania kapitału z rynku giełdowego i pozagiełdowego (CETO). Wśród zewnętrznych źródeł finansowania coraz większym zainteresowaniem cieszą się fundusze *venture capital* (VC) oraz *private equity* (PE). Kapitał obcy z kolei to kapitał pozyskiwany z zewnątrz, z otoczenia, w którym istnieje dana firma. Służy on finansowaniu działalności przedsiębiorstwa oraz jego rozwojowi. Wśród kapitałów obcych wyróżnia się kapitał długoterminowy i krótkoterminowy.

¹⁹ J. Adamczyk: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2001, s. 183.

²⁰ A. Skowronek-Mielczarek: *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, C.H. Beck, Warszawa 2005, s. 22.

²¹ *Finanse małych i średnich przedsiębiorstw*, red. W. Pluta, Wydawnictwo PWE, Warszawa 2004, s. 171.

Tabela 1

Źródła kapitałów obcych w zakładach pracy chronionej

Kapitały obce	
Kapitały długoterminowe	Kapitały krótkoterminowe
Rezerwy	Bankowe kredyty krótkoterminowe
Bankowe kredyty długoterminowe	Zobowiązania odnawialne
Poręczenia kredytowe	Kredyty od dostawców
Leasing	Kredyty od odbiorców
Franchising	Faktoring
Obligacje	Pożyczki z sektora pozabankowego
Dofinansowanie SOD	Krótkoterminowe papiery dłużne
Dofinansowanie ZFRON, PFRON	
Środki z funduszy strukturalnych	

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzono badania dotyczące źródeł finansowania działalności zakładów pracy chronionej w województwie śląskim w aspekcie zintegrowanego rozwoju. Jako formę badania przyjęto badanie ankietowe. Ankietę skierowano do 200 losowo wybranych zakładów pracy chronionej, co stanowiło 70% zakładów funkcjonujących w dniu 30.06.2010 roku w badanym województwie. Zwrotność ankiet wyniosła 42% (84 ankiety), co jest wynikiem zadowalającym, uwzględniając specyfikę funkcjonowania zakładów pracy chronionej. Badane podmioty jako główny czynnik rozwoju zintegrowanego wykazały inwestycje. Wszystkie zakłady realizowały inwestycje w ujęciu szerokim w ciągu ostatnich dziesięciu lat, 78% w ciągu ostatnich 5 lat, niestety w 2010 roku już tylko 16%. Jest to wynik pogarszającej się sytuacji finansowej zakładów pracy chronionej w wyniku polityki zmniejszania portfela instrumentów dofinansowania. Jako główne źródło finansowania działalności zakłady pracy chronionej wykazały kapitały własne oraz dofinansowanie do wynagrodzeń osób niepełnosprawnych SOD i środki z ZFRON²² (wszystkie badane podmioty korzystają z tych źródeł, przy czym 16 badanych zakładów miało wstrzymane dofinansowanie SOD w wyniku trudności finansowych). Ponad 86% badanych podmiotów wykazało korzystanie z kredytów bankowych, 62% z leasingu, a tylko 18% z funduszy strukturalnych. Jako przyczynę niskiego udziału w funduszach strukturalnych badane podmioty wykazały bariery wejścia, skomplikowane procedury i brak środków w wybranych programach.

Podsumowując, sytuacja finansowa zakładów pracy chronionej w Polsce ulega pogorszeniu w ostatniej dekadzie, co wyraźnie widać w malejącej ich liczbie. Z drugiej strony

²² Wprowadzone z dniem 1.01.2011r. przepisy wymuszają wykorzystanie środków ZFRON do 31.12.2011 r. pod rygorem ich zwrotu do PFRON.

zatrudniają prawie 80% niepełnosprawnych osób pracujących w Polsce. Przeprowadzone badania wykazały, iż główne źródła finansowania to oprócz kapitału własnego dofinansowanie do wynagrodzeń SOD oraz środki z ZFRON. Zmniejszając, ograniczając i utrudniając szeroko rozumiane dofinansowanie, państwo powinno powyższy fakt traktować priorytetowo. Nie da się realizować koncepcji zintegrowanego rozwoju, ograniczając instrumenty wsparcia. Obecne dotacje dla zakładów pracy chronionej, które tak naprawdę są zaliczkami na poczet zatrudniania osób niepełnosprawnych i z których każdy zakład musi się rozliczać, nie stwarzają tak dobrych warunków, dlatego liczba zakładów pracy chronionej maleje w badanych latach.

Literatura

- Adamczyk J.: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2001.
- Bartkowiak P.: *Zarządzanie przedsiębiorstwem komunalnym w realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2008.
- Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów*, red. T. Markowski, D. Stawasz, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001.
- Finanse małych i średnich przedsiębiorstw*, red. W. Pluta, PWE, Warszawa 2004.
- Kiss A., Shelton D.: *Manual of European Environmental Law*, Cambridge 1993.
- Korol J.: *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju w modelowaniu procesów regionalnych*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2007.
- Kozłowski S.: *Ekorozwój. Koncepcje ekorozwoju*, „Człowiek i Światopogląd” 1985.
- Kozłowski S.: *Ekorozwój. Wyzwanie XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Kozłowski S.: *Przyszłość ekorozwoju*, Wyd. KUL, Lublin 2005.
- Łukomska-Szarek J.: *Zarys problematyki zarządzania finansami samorządów lokalnych w Polsce*, [w:] *Problemy rozwoju polityki regionalnej i lokalnej. Zadania, uwarunkowania, dylematy rozwoju regionów*, red. M. Malicki, Economicus. Szczecin 2008.
- Machowski J.: *Ochrona środowiska. Prawo i zrównoważony rozwój*, Wyd. Akademickie „Żak”, Warszawa 2003.
- Piątek Z.: *Człowiek jako podmiot zrównoważonego rozwoju. Konsekwencje filozoficzno-społeczne*, [w:] *Zrównoważony rozwój. Od utopii do praw człowieka*, red. A. Papuziński, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2005.
- Prawo środowiskowe dla ekonomistów*, red. S. Czaja, Wyd. Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2007.
- Skowronek-Mielczarek A.: *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, C.H. Beck, Warszawa 2005.
- Smoczyńska M., *O niektórych definicjach rozwoju zrównoważonego*, [w:] *Zarządzanie w sektorze publicznym – rozwój zrównoważony – metody wyceny*, Wyd. SGH, Warszawa 2002.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, DzU 1997, nr 776, poz. 123 z późn. zm.

Ustawa z dnia 27. 04. 2001 r. Prawo ochrony środowiska, DzU nr 62, poz. 627 z późn. zm.

Wielgórka D.: *Social Policy on Handicapped Persons of the State*, [w:] *Chosen Problems of Financial Management in Present-Day Economic Institutions. Part II. Chosen Problems of Financial Management in Public and Financial Institution*, Ed. D. Wielgórka, J. Łukomska-Szarek, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010.

Wielgórka D.: *Zarządzanie systemem zatrudniania osób niepełnosprawnych w Polsce na tle rozwiązań w wybranych krajach Unii Europejskiej*, [w:] *Wybrane elementy procesu zarządzania przedsiębiorstwem*, red. A. Zachorowska, A. Wójcik-Mazur, Wyd. Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010.

Word Commission on Environment and Development, 1987,

Wskaźniki ekorozwoju, red. T. Borys, Wyd. Ekonomia i Środowisko, Białystok 1999.

dr Dariusz Wielgórka,
Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania
Katedra Finansów, Bankowości i Rachunkowości Zarządczej

Streszczenie

Zakłady pracy chronionej to przedsiębiorstwa funkcjonujące w polskiej gospodarce rynkowej. Odgrywają główną rolę w aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Z racji niższej efektywności funkcjonowania otrzymują różne formy pomocy publicznej. Jednakże zmniejszający się pakiet instrumentów wsparcia zmusza je do poszukiwania nowych źródeł finansowania działalności i realizacji koncepcji zintegrowanego rozwoju lub rezygnacji ze statusu zakładu pracy chronionej.

FINANCING ACTIVITIES OF SUPPORTED EMPLOYMENT ENTERPRISES IN ASPECT OF CONCEPT OF INTEGRATED DEVELOPMENT ENTERPRISE

Summary

Supported employment enterprises it in polish market economy enterprise functioning. They play a major part in professional activation of handicapped. Different forms of public equipment receive by the reason of lowest efficiency of functioning. However, package of instrument of support enforces concept integrated development to search new sources of financing of activities decreasing realizing or from charter of plant of supported employment enterprises resignation.